ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 28. maijā [1]

Lieta C-233/19

B.
pret
***Centre public d'action sociale de Liège* (*CPAS*)**

(*Cour du travail de Liège* (Beļģija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Imigrācijas politika – Direktīva 2008/115/EK – 14. panta 1. punkta b) apakšpunkts – To trešo valstu valstspiederīgo atgriešana, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi – Trešās valsts valstspiederīgais, kas slimo ar smagu slimību – Lūguma izsniegt uzturēšanās atļauju medicīnisku iemeslu dēļ noraidīšana – Rīkojums atstāt valsts teritoriju – Sociālās palīdzības piešķiršana

1. Šajā *cour du travail de Liège* [Ljēžas Darba un sociālo lietu apelācijas tiesas] (Beļģija) lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesa ir aicināta lemt par nosacījumiem, kādiem ir pakļauta tās prasības apturošā iedarbība, kas ir celta par lēmumu, ar ko trešās valsts valstspiederīgajam, kurš saslimis ar smagu slimību, ir noteikts pienākums atstāt dalībvalsts teritoriju, ņemot vērā Direktīvu 2008/115/EK [2]. Šīs lietas īpatnība ir tajā, ka iesniedzējtiesai saskaņā ar valsts procesuālajām tiesībām nav kompetences lemt par šī lēmuma tiesiskumu. Es ierosinu Tiesai uz uzdoto jautājumu atbildēt, aprobežojoties tikai ar aspektiem, kas ietilpst iesniedzējtiesas kompetences jomā.

Atbilstošās tiesību normas

Direktīva 2008/115

2. Direktīvas 2008/115 3. panta 4. un 5. punktā ir noteikts:

"Šajā direktīvā piemēro turpmāk minētās definīcijas:

[..]

4) "atgriešanas lēmums" ir administratīvs vai tiesas lēmums vai akts, kurā norādīts vai konstatēts, ka trešās valsts valstspiederīgā uzturēšanās ir nelikumīga, un noteikts vai konstatēts atgriešanās pienākums;

5) "izraidīšana" ir atgriešanās pienākuma izpilde piespiedu kārtā, proti, fiziska izvešana no dalībvalsts;".

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.).

3. Šīs direktīvas 5. pantā ir noteikts:

"Īstenojot šo direktīvu, dalībvalstis pilnībā ņem vērā:

[..]

c) attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokli

un ievēro neizdošanas principu."

4. Minētās direktīvas 8. panta 3. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis var pieņemt atsevišķus administratīvus vai tiesas lēmumus vai aktus, kuros noteikta izraidīšana."

5. Šīs pašas direktīvas 12. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Atgriešanas lēmumus un – ja tos pieņem – lēmumus par ieceļošanas aizliegumu un lēmumus par izraidīšanu noformē rakstiski un tajos norāda faktiskos un juridiskos iemeslus, kā arī informāciju par pieejamiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.

[..]"

6. Direktīvas 2008/115 13. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam nodrošina efektīvus līdzekļus, lai pārsūdzētu vai lūgtu pārskatīt ar atgriešanu saistītos lēmumus, kas minēti 12. panta 1. punktā, kompetentā tiesā vai administratīvā iestādē, vai kompetentā struktūrā, kuras locekļi ir objektīvi un kuru neatkarība ir garantēta.

2. 1. punktā minētā iestāde vai struktūra ir pilnvarota pārskatīt ar atgriešanu saistītos lēmumus, kas minēti 12. panta 1. punktā, tostarp iespēju uz laiku pārtraukt to izpildi, ja vien jau nepiemēro pagaidu pārtraukšanu saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem."

7. Saskaņā ar šīs direktīvas 14. panta 1. punktu:

"Dalībvalstis, izņemot 16. un 17. pantā minēto situāciju, nodrošina, ka attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem laika posmā, kas saskaņā ar 7. pantu noteikts brīvprātīgai izceļošanai, un laika posmā, uz kādu izraidīšana atlikta saskaņā ar 9. pantu, pēc iespējas ņem vērā šādus principus:

a) uztur ģimenes vienotību ar tiem ģimenes locekļiem, kas uzturas to teritorijā;

b) nodrošina neatliekamo veselības aprūpi un slimību primāro ārstēšanu;

c) nepilngadīgajiem nodrošina piekļuvi pamatizglītības sistēmai atkarībā no viņu uzturēšanās ilguma;

d) ņem vērā mazāk aizsargātu personu īpašās vajadzības."

Beļģijas tiesības

8. 1980. gada 15. decembra *loi sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers* [Likuma par ārvalstnieku ieceļošanu, uzturēšanos, apmešanos uz dzīvi un izraidīšanu] (1980. gada 31. decembra *Moniteur belge*, 14584. lpp.), tā redakcijā, kas ir piemērojama pamatlietas faktiem, 9.*ter* panta 1. punktā ir noteikts:

"Ārvalstnieks, kurš uzturas Beļģijā, kurš ir pierādījis savu identitāti saskaņā ar 2. punktu un kuram ir tāda slimība, kas ir saistīta ar reālu risku viņa dzīvībai vai viņa fiziskajai neaizskaramībai vai reālu necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās risku, ja viņa izcelsmes valstī vai valstī, kurā viņš uzturas, vispār nav pieejama atbilstoša ārstēšana, var lūgt ministram vai tā pilnvarotajai personai atļauju uzturēties Karalistē."

[..]"

9. 1976. gada 8. jūlija *loi organique des centres publics d'action sociale* [Konstitutīvā likuma par valsts sociālās darbības centriem] (1976. gada 5. augusta *Moniteur belge*, 9876. lpp.) 57. panta 2. punktā ir paredzēts:

"Atkāpjoties no citiem šī likuma noteikumiem, Valsts sociālās darbības centra uzdevums ir tikai:

1° neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšana ārvalstniekam, kas Karalistē uzturas nelikumīgi;

[..].

Ārvalstnieks, kurš ir norādījis, ka ir bēglis, un ir iesniedzis pieteikumu, lai par tādu tiktu atzīts, prettiesiski uzturas Karalistē, ja patvēruma pieteikums ir noraidīts un ja attiecīgajam ārvalstniekam ir nosūtīts rīkojums par teritorijas atstāšanu.

Sociālās palīdzības, kas ir tikusi piešķirta ārvalstniekam, kurš ir faktiski bijis tās saņēmējs brīdī, kad viņam tika paziņots rīkojums par teritorijas atstāšanu, sniegšana, izņemot neatliekamo medicīnisko palīdzību, tiek pārtraukta datumā, kad ārvalstnieks faktiski atstāj teritoriju, un vēlākais datumā, kad beidzas rīkojumā par teritorijas atstāšanu noteiktais termiņš.

[..]"

Pamatlietas fakti, tiesvedība Tiesā un prejudiciālais jautājums

10. 2015. gada 4. septembrī persona B., kas ir trešās valsts valstspiederīgā, Beļģijā iesniedza patvēruma pieteikumu. Kompetentā iestāde šo lūgumu noraidīja. 2016. gada 27. aprīlī *conseil du contentieux des étrangers* [Ārvalstnieku strīdu izskatīšanas padome] (Beļģija) noraidīja B. celto prasību par šo noraidošo lēmumu.

11. 2016. gada 26. septembrī B. iesniedza pieteikumu uzturēšanās atļaujas[3] saņemšanai medicīnisku iemeslu dēļ, pamatojoties uz vairākām smagām slimībām.

12. 2016. gada 22. decembrī šis pieteikums tika atzīts par pieņemamu, un tādēļ B. saņēma sociālo palīdzību no *Centre public d'action sociale de Liège* [Ljēžas Valsts sociālās darbības centra] (*CPAS*).

3 Pamatojoties uz 1980. gada 15. decembra Likuma par ārvalstnieku ieceļošanu, uzturēšanos, apmešanos uz dzīvi un izraidīšanu 9.*ter* pantu.

13. Ar 2017. gada 28. septembra lēmumiem, kas paziņoti 2017. gada 23. oktobrī, B. iesniegtais uzturēšanās atļaujas pieteikums tika noraidīts un kompetentā iestāde attiecībā uz viņu izdeva rīkojumu atstāt valsts teritoriju [4].

14. 2017. gada 28. novembrī B. cēla prasību *conseil du contentieux des étrangers* (Beļģija) par šo lēmumu atcelšanu un to piemērošanas apturēšanu.

15. Ar diviem 2017. gada 28. novembra lēmumiem *CPAS* atsauca B. tiesības uz sociālo palīdzību no 2017. gada 23. oktobra. Savukārt no 2017. gada 1. novembra tas viņai piešķīra tiesības uz neatliekamo medicīnisko palīdzību.

16. 2017. gada 28. decembrī B. cēla prasību *tribunal du travail de Liège* [Ljēžas Darba un sociālo lietu tiesā] (Beļģija) par *CPAS* lēmumiem, ar kuriem viņai tika atņemtas tiesības uz sociālo palīdzību, un lūdza šo tiesu atjaunot viņai tiesības uz šo palīdzību no 2017. gada 23. oktobra.

17. Ar 2018. gada 15. marta spriedumu *tribunal du travail de Liège* noraidīja šo prasību daļā, kurā tā attiecās uz sociālo palīdzību.

18. 2018. gada 16. aprīlī B. par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā.

19. Šī tiesa norāda, ka, ņemot vērā rīkojuma atstāt valsts teritoriju paziņošanas datumu un pēc jauna *CPAS* lēmuma pieņemšanas, termiņš, uz kuru attiecas prasība, ir laikposms no 2017. gada 23. oktobra līdz 2018. gada 31. janvārim un ka šajā laikposmā B. nebija uzturēšanās atļaujas [5].

20. Noraidījusi iespēju piešķirt B. sociālo palīdzību, pamatojoties uz varbūtēju medicīnisku neiespējamību atgriezties Beļģijas tiesiskā regulējuma par sociālo palīdzību izpratnē, iesniedzējtiesa konstatē, ka pamatlietas iznākums ir atkarīgs no iedarbības, kāda ir jāatzīst Tiesas izvēlētajam risinājumam spriedumā lietā *Abdida* [6].

21. Iesniedzējtiesa uzskata, ka tai prasītājas prasība būtu jāapmierina, ja būtu jāatzīst, ka prasībai par tiesību akta atcelšanu un piemērošanas apturēšanu, ko prasītāja iesniegusi *conseil du contentieux des étrangers*, ir apturoša iedarbība. Iesniedzējtiesa precizē, ka saskaņā ar Beļģijas tiesību aktiem šai pārsūdzībai nav apturošas iedarbības, bet šāda iedarbība tai varētu būt jāatzīst pēc sprieduma lietā *Abdida* [7]. Minētā tiesa tomēr uzskata, ka ir grūti noteikt apstākļus, kādos sociālo un darba lietu tiesai ir jākonstatē šādas pārsūdzības apturošais raksturs, kas ir jautājums, par kuru Beļģijas tiesas ir pieņēmušas atšķirīgus nolēmumus un uz kuru varētu tikt sniegtas vismaz trīs dažādas atbildes, no kurām katrai būtu savas priekšrocības un trūkumi.

4 Trīsdesmit dienu laikā pēc paziņošanas.

5 Iesniedzējtiesa arī precizē, ka B. 2018. gada 1. februārī iesniegtais jaunais pieteikums par sociālo palīdzību tika noraidīts ar *CPAS* 2018. gada 20. februāra lēmumu un ka par šo lēmumu tika celta jauna prasība. Tas izskaidro to, ka šajā lietā strīdīgais laikposms ir ierobežots ar laikposmu no 2017. gada 23. oktobra līdz 2018. gada 31. janvārim.

6 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

7 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

22. Šādos apstākļos *cour du travail de Liège* ar 2019. gada 11. marta lēmumu, kas Tiesā reģistrēts 2019. gada 18. martā, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai Direktīvas [2008/115] 5. un 13. pants, aplūkojot tos kopā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [(turpmāk tekstā – "Harta")] [19. panta 2. punktu un 47. pantu], kā arī šīs direktīvas 14. panta 1. punkta b) apakšpunkts, aplūkojot tos kopā ar spriedumu [*Abdida*[8]], ir jāinterpretē tādējādi, ka tie piešķir apturošu iedarbību prasībai, kas ir celta par lēmumu, ar kuru trešās valsts valstspiederīgajam, kas ir saslimis ar smagu slimību, ir uzdots atstāt dalībvalsts teritoriju, ja prasītājs apgalvo, ka šī lēmuma izpilde viņam var radīt būtisku veselības stāvokļa smagas un neatgriezeniskas pasliktināšanās risku:

– bez nepieciešamības izvērtēt prasību, jo ar tās celšanu vien ir pietiekami, lai apturētu lēmuma atstāt dalībvalsts teritoriju izpildi,

– vai veicot ierobežotu pārbaudi par to, vai pastāv pamatots iebildums un vai nepastāv *conseil du contentieux des étrangers* celtās prasības nepieņemamība vai acīmredzama nepamatotība,

– vai arī darba un sociālo lietu tiesām ir jāveic pilnīga pārbaude, lai noteiktu, vai šī lēmuma izpilde tik tiešām var radīt prasītājam būtisku veselības stāvokļa smagas un neatgriezeniskas pasliktināšanās risku?"

23. Rakstveida apsvērumus iesniedza pamatlietas dalībnieki, Beļģijas, Nīderlandes un Čehijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. 2020. gada 22. janvāra tiesas sēdē tika uzklausīti visi šie lietas dalībnieki, izņemot Čehijas valdību.

Vērtējums

24. Šīs lietas pamatā ir spriedums *Abdida*[9] un Beļģijas tiesu veiktā minētā sprieduma interpretācija valsts līmenī. Vispirms es ieteikšu Tiesai ierobežot prejudiciālā jautājuma apjomu, pēc tam analizēšu šo jautājumu saistībā ar Direktīvu 2008/115 un visbeidzot pilnības labad formulēšu dažas īsas piezīmes par prasības, kas celta par atgriešanas lēmumu, apturošās iedarbības nosacījumiem.

Par prejudiciālā jautājuma apjoma noteikšanu

25. Manuprāt, uzdotais jautājums ir jāpārformulē, lai sniegtu iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi, kas tai ļautu atrisināt tajā izskatāmo strīdu.

26. Īsumā atgādināšu šīs lietas faktus un problēmas.

27. B., kas ir trešās valsts valstspiederīgā, tika noraidīts uzturēšanās atļaujas pieteikums, un vienlaikus viņa saņēma rīkojumu atstāt valsts teritoriju. B. cēla prasību par šo lēmumu atcelšanu un apturēšanu kompetentajā *administratīvajā* tiesā. Vienlaikus Valsts sociālās darbības centrs viņai atņēma tiesības uz sociālo palīdzību, piešķirot tiesības uz neatliekamo medicīnisko palīdzību. B. šos lēmumus pārsūdzēja kompetentajā *sociālo lietu* tiesā.

28. Tieši otrās instances *sociālo lietu* tiesa ir vērsusies Tiesā. Šī tiesa, kurai ir jānosaka, vai B. ir tiesības uz sociālo palīdzību, uzskata, ka tai ir jāsaņem papildu informācija par nosacījumiem, ar kādiem prasībai, kas celta par lēmumu, ar kuru B. ir uzdots atstāt Beļģijas teritoriju, ir apturoša iedarbība.

8 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

9 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

29. Ar vislabākajiem nodomiem un vislabāko gribu es nesaskatu, kādā veidā atbilde, ko Tiesa sniegtu uz šo prejudiciālo jautājumu, varētu palīdzēt iesniedzējtiesai, ņemot vērā tajā izskatāmo īpašo problēmu. Tā kā iesniedzējtiesas kompetencē nav lemt ne par atgriešanas lēmuma tiesiskumu, ne arī par apturošo iedarbību, kas varētu būt šāda lēmuma pārsūdzēšanas procedūrai, manuprāt, ir lieki aplūkot šādu apturošu iedarbību. Iesniedzējtiesai ir lietderīgi noskaidrot tikai to, vai B. ir tiesības uz attiecīgo sociālo palīdzību.

30. Šajā ziņā Tiesai tātad nav jāizvērtē Beļģijas procesuālās normas, kas reglamentē prasības par atgriešanas lēmumiem, un Tiesas kompetencē noteikti nav izšķirt debates par valsts tiesību interpretāciju, kas šķiet pretrunīga valsts līmenī [10].

31. Protams, citādi būtu, ja tiktu uzskatīts, ka Beļģijas Karalistes tiesu organizācijas sistēma *pati par sevi*, sadalot tās kompetenci starp administratīvajām tiesām uzturēšanās likumības jautājumos un sociālo lietu tiesām sociālajos jautājumos, neatbilst Direktīvai 2008/115. Es nesaskatu norādi, ka tas tā būtu. Gluži pretēji, šķiet, ka šis sadalījums pilnībā atbilst klasiskai tiesu organizācijai valsts līmenī.

32. Visbeidzot, es neuzskatu, ka šis konstatējums būtu pretrunā spriedumā *Abdida* [11] paustajiem secinājumiem. Atgādināšu, ka šajā lietā, kura arī attiecās uz Beļģijas tiesību aktiem un kuras faktiskā situācija lielā mērā atbilda situācijai šajā lietā, Tiesa atbildēja uz sociālo lietu tiesas jautājumiem, kuri attiecās gan uz administratīvas pārsūdzības apturošo iedarbību, gan uz sociāla rakstura jautājumiem. Tomēr atšķirībā no pamatlietas var apgalvot, ka lietā, kurā tika pasludināts spriedums *Abdida* [12], Tiesas atbilde par apturošo iedarbību varēja palīdzēt atrisināt attiecīgās personas situāciju. Taču nešķiet, ka tas tā būtu šajā gadījumā. Šajā gadījumā ar spriedumu *Abdida* [13] jau ir pierādīts, ka B. ir jābūt iespējai celt prasību ar apturošu iedarbību, lai iebilstu pret rīkojumu atstāt valsts teritoriju.

33. Tādēļ es ierosinu iesniedzējtiesas uzdoto prejudiciālo jautājumu saprast šādā nozīmē: vai Direktīvas 2008/115 noteikumi, it īpaši tās 5. un 13. pants un 14. panta 1. punkta b) apakšpunkts, pieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru sociālais pabalsts, ko saņem trešās valsts valstspiederīgais, attiecībā uz kuru ir pieņemts lēmums par atgriešanu, par kuru viņš ir cēlis prasību, un kurš ir saslimis ar smagu slimību, aprobežojas tikai ar neatliekamo medicīnisko palīdzību?

34. Citiem vārdiem sakot, tātad rodas jautājums, kādas sociālās tiesības Beļģijas iestādes varēja piešķirt vai nepiešķirt B. Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jānosaka sociālās tiesības, ko B. var gūt no Direktīvas 2008/115 noteikumiem.

Par prasībām, kas izriet no Direktīvas 2008/115

35. Direktīvas 2008/115 mērķis, kā paredzēts tās 1. pantā, ir noteikt kopējus standartus un procedūras, kas dalībvalstīs ir jāpiemēro attiecībā uz nelikumīgi uzturošos trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, ievērojot pamattiesības un starptautiskās tiesības. No direktīvas 4. apsvēruma izriet, ka ar šo direktīvu ir paredzēts noteikt skaidrus, pārskatāmus un taisnīgus noteikumus, kas paredzēti efektīvai atgriešanas politikai kā labi pārvaldītas migrācijas politikas būtiskam elementam. Tādējādi ar minēto direktīvu ir izveidota pilnīga sistēma, lai nodrošinātu, ka trešās valsts valstspiederīgais, kurš dalībvalstī uzturas nelikumīgi, atstāj Savienības teritoriju [14]. Ja, pirmkārt, trešās valsts valstspiederīgais ietilpst Direktīvas 2008/115 tvērumā, proti, nelikumīgi uzturas dalībvalsts teritorijā [15], otrkārt, šī dalībvalsts nav

10 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2015. gada 17. decembris, *Tall* (C-239/14, EU:C:2015:824, 35. punkts), un 2018. gada 19. jūnijs, *Gnandi* (C-181/16, EU:C:2018:465, 34. punkts). Skat. arī manus secinājumus lietā JZ (Cietumsods ieceļošanas aizlieguma gadījumā) (C-806/18, EU:C:2020:307, 36. punkts).

11 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

12 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

13 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

14 Skat. arī manus secinājumus lietā JZ (Cietumsods ieceļošanas aizlieguma gadījumā) (C-806/18, EU:C:2020:307, 26. punkts).

15 Skat. Direktīvas 2008/115 2. panta 1. punktu.

nolēmusi nepiemērot minēto direktīvu tajā izsmeļoši uzskaitīto iemeslu dēļ[16]un, treškārt, viņam nav Regulas (ES) 2016/399[17] 2. panta 5) punktā noteikto tiesību uz brīvu pārvietošanos[18], ir jāveic šī valstspiederīgā atgriešana. Tas, protams, ir spēkā, neskarot Direktīvas 2008/115 6. panta 2.–5. punktā paredzētos izņēmumus.

36. Atgriešanas procedūra ietver vairākus posmus, kas precizēti Direktīvas 2008/115 II nodaļā. Vispirms dalībvalsts pieņem atgriešanas lēmumu par trešās valsts valstspiederīgo, kurš dalībvalstī uzturas nelikumīgi[19]. Atgriešanas lēmumā parasti ir paredzēts piemērots termiņš attiecīgās personas brīvprātīgai izceļošanai[20], bet pastāv izņēmumi no šī noteikuma[21], it īpaši izņēmums saistībā ar attiecīgās personas bēgšanas iespējamību. Tad, ja saskaņā ar Direktīvu 2008/115 nav noteikts termiņš brīvprātīgai izceļošanai vai ja atgriešanās pienākums nav izpildīts brīvprātīgai izceļošanai noteiktajā termiņā, dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu atgriešanas lēmumu[22], proti, fizisku pārvietošanu no dalībvalsts[23]. Šo izpildi sauc par "izraidīšanu".

37. Jāuzsver, ka saskaņā ar Direktīvas 2008/115 noteikumiem[24] dalībvalstis *var* (un tātad tām nav pienākuma) pieņemt atsevišķu administratīvu vai tiesas lēmumu vai aktu, kurā noteikta izraidīšana.

38. Atgriešanas procedūrā dalībvalstīm, protams, ir pienākums nodrošināt attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā pamattiesības[25]. Tas vispārīgi izriet no Direktīvas 2008/115 1. panta[26], un it īpaši no virknes šīs direktīvas normu.

39. Turklāt, kā Tiesai jau ir bijusi iespēja precizēt, Direktīvas 2008/115 normu interpretācija, kā tas ir atgādināts tās 2. apsvērumā, ir jāveic, pilnībā ievērojot attiecīgo personu pamattiesības un cieņas neaizskaramību[27].

40. Līdz ar to, ja dalībvalstīm ir jāievēro ieinteresēto personu pamattiesības, tam vienmēr ir jānotiek arī atgriešanas procedūrā. Šīs ieinteresēto personu pamattiesības var būt materiālas, piemēram, viņu veselības stāvokļa ņemšana vērā[28], vai procesuālas, kā atgriešanas lēmumu forma[29] vai arī pārsūdzības iespēja[30].

16 Direktīvas 2008/115 2. panta 2. punkts.

17 Eiropas Parlamenta un Padomes regula (2016. gada 9. marts) par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss) (OV 2016, L 77, 1. lpp.).

18 Direktīvas 2008/115 2. panta 3. punkts.

19 Skat. Direktīvas 2008/115 6. panta 1. punktu. Šajā pašā tiesību normā ir precizēts, ka tas ir spēkā, neskarot šī paša panta 2.–5. punktā minētos izņēmumus.

20 Skat. Direktīvas 2008/115 7. panta 1. punktu.

21 Skat. Direktīvas 2008/115 7. panta 4. punktu.

22 Skat. Direktīvas 2008/115 8. panta 1. punktu.

23 Skat. Direktīvas 2008/115 3. panta 5. punktu.

24 Skat. Direktīvas 2008/115 8. panta 3. punktu.

25 Manuprāt, pamattiesību ievērošana doktrīnā pamatoti ir kvalificēta kā "kardinālais princips direktīvas interpretācijai", skat. Lutz, F., "Directive 2008/115/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals", no: Hailbronner, K., un Thym, D. (red.), *EU immigration and asylum law – a commentary*, 2. izd., 2016, C. H. Beck, Hart, Nomos, Minhene, Oksforda, Bādenbādene, 1. panta 19. punkts, 667. un 668. lpp.

26 Saskaņā ar kuru šajā direktīvā ir noteikti kopēji standarti un procedūras, kas dalībvalstīs ir jāpiemēro attiecībā uz nelikumīgi uzturošos trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, ievērojot pamattiesības kā galvenos Savienības tiesību, kā arī starptautisko tiesību principus, tostarp pienākumu nodrošināt bēgļu aizsardzību un cilvēktiesības.

27 Skat. spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 42. punkts).

28 Skat. Direktīvas 2008/115 5. panta c) punktu.

29 Skat. Direktīvas 2008/115 12. pantu.

30 Skat. Direktīvas 2008/115 13. pantu.

41. Runājot par attiecīgās personas veselības stāvokli[31], no sprieduma *Abdida*[32] nepārprotami izriet, ka "Direktīvas 2008/115 14. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir interpretējams tādējādi, ka tas nepieļauj tādus valsts tiesību aktus, kuros nav paredzēts iespēju robežās apmierināt trešās valsts valstspiederīgā, kas ir saslimis ar smagu slimību, pamatvajadzības, lai garantētu, ka neatliekamā veselības aprūpe un slimību primārā ārstēšana faktiski var tikt nodrošināta laikposmā, kurā attiecīgajai dalībvalstij ir pienākums atlikt šī trešās valsts valstspiederīgā izraidīšanu pēc tam, kad ir celta prasība par atgriešanas lēmumu, kas attiecībā uz viņu ir pieņemts"[33]. Turklāt Tiesa šajā spriedumā arī uzsvēra, ka dalībvalstij ir pienākums nodrošināt šādu aprūpi, "ja [ieinteresētajai personai] nav līdzekļu šo vajadzību apmierināšanai"[34].

42. No šīs sprieduma *Abdida*[35] rindkopas es secinu, ka attiecīgais pamata atbalsts ir pamatots *tikai* ar saņēmēja vajadzības stāvokli.

43. Šeit ir runa par faktu pārbaudi, kas iesniedzējtiesai ir jāveic kā sociālo lietu tiesai.

44. Attiecībā uz pārējo, kā ir uzsvērts Direktīvas 2008/115 12. apsvērumā, trešās valsts pilsoņa pamatvajadzības tiek noteiktas saskaņā ar valsts tiesību aktiem[36].

45. Ir jāprecizē, ka no Direktīvas 2008/115 nekādi neizriet, ka attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam būtu jāsaņem tāds pats sociālās palīdzības līmenis kā citām personām, piemēram, trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri likumīgi uzturas valstī, vai arī Savienības pilsoņiem. Katrai dalībvalstij ir jānosaka palīdzības līmenis, kamēr neatliekamā veselības aprūpe un slimību primārā ārstēšana faktiski var tikt nodrošināta.

46. Līdz ar to, kā to pamatoti uzsver Komisija, no Savienības tiesību viedokļa tas, vai Beļģijas tiesībās B. uzturēšanās tiek uzskatīta par likumīgu vai ne, neietekmē B. tiesības saskaņā ar Direktīvu 2008/115 saņemt finansiālu palīdzību papildus neatliekamajai medicīniskajai palīdzībai, kuras mērķis ir apmierināt viņas pamatvajadzības.

47. Tāpat jānorāda, ka saskaņā ar šo direktīvu, lai novērtētu sociālās palīdzības atteikuma tiesiskumu, nav nepieciešams, lai uzturēšanās tiktu kvalificēta kā "likumīga uzturēšanās".

48. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ir jāsecina, ka, ciktāl trešās valsts valstspiederīgajam, kurš nelikumīgi uzturas valstī, tiek nodrošināta neatliekamā veselības aprūpe un slimību primārā ārstēšana, kas ietver pamatvajadzības, ja viņam pašam nav līdzekļu šo vajadzību apmierināšanai, ir izpildītas Direktīvas 2008/115 prasības.

Par B. situāciju

49. Iepriekš minētie apsvērumi ļauj izdarīt šādus secinājumus šajā lietā.

31 Persona, kuru skārusi slimība, pati par sevi nav "mazāk aizsargāta persona" Direktīvas 2008/115 3. panta 9. punkta izpratnē, saskaņā ar kuru mazāk aizsargātas personas ir nepilngadīgie, nepavadīti nepilngadīgie, invalīdi, vecāka gadagājuma cilvēki, grūtnieces, vientuļi vecāki ar nepilngadīgiem bērniem un personas, kas ir spīdzinātas, izvarotas vai cietušas no citas nopietnas psiholoģiskas, fiziskas vai seksuālas vardarbības.

32 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

33 Skat. spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 62. punkts un rezolutīvā daļa).

34 Skat. spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 59. punkts).

35 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

36 Skat. arī spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 54. punkts).

50. Pirmkārt, prasītājas pamatlietā situācija ietilpst Direktīvas 2008/115 piemērošanas jomā: attiecībā uz viņu tika pieņemts atgriešanas lēmums, un viņa par to cēla prasību. Šajā ziņā, ja izrādās, ka viņai nav līdzekļu savu vajadzību apmierināšanai, Beļģijas Karalistei saskaņā ar Direktīvas 2008/115 14. panta 2. punkta b) apakšpunktu ir pienākums tai sniegt sociālo palīdzību, kas apmierinātu viņas pamatvajadzības.

51. Otrkārt, šis konstatējums nav atkarīgs no nosacījumiem, ar kādiem ir saistāma administratīvajās tiesās notiekošā procesa apturošā iedarbība. Direktīvā 2008/115 netiek prasīts, lai iesniedzējtiesa izskatītu jautājumu par ieinteresētās personas uzturēšanās likumību.

52. Tādēļ es ierosinu uz šo prejudiciālo jautājumu atbildēt, ka Direktīvas 2008/115 noteikumi, it īpaši tās 5. un 13. pants un 14. panta 1. punkta b) apakšpunkts, nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru sociālais pabalsts, ko saņem trešās valsts valstspiederīgais, attiecībā uz kuru ir pieņemts lēmums par atgriešanu, par kuru viņš ir cēlis prasību, un kurš ir saslimis ar smagu slimību, aprobežojas tikai ar neatliekamo medicīnisko palīdzību, ja, pirmkārt, šī palīdzība nenodrošina viņa pamatvajadzības, garantējot, ka faktiski var tikt nodrošināta neatliekamā veselības aprūpe un obligātā slimības ārstēšana, un, otrkārt, šim valstspiederīgajam pašam nav līdzekļu šo vajadzību apmierināšanai.

Par apturošo iedarbību

53. Visbeidzot, pilnības labad es vēlētos formulēt šādus apsvērumus par apturošo iedarbību administratīvajā procesā.

54. Es vēlos uzsvērt, ka šie apsvērumi attiecas tikai uz tādu situāciju kā pamatlietā aplūkotā, kurā persona, kas slimo ar slimību, būtu pakļauta nopietnam veselības stāvokļa smagas un neatgriezeniskas pasliktināšanās riskam, ja tiktu izpildīts atgriešanas lēmums, kas ir ticis pieņemts attiecībā uz to.

55. Direktīvas 2008/115 6. pantā paredzētais atgriešanas lēmums ir šīs direktīvas normatīvais stūrakmens. Turklāt dalībvalstu pienākumi, kas izriet no minētās direktīvas 6. un nākamajiem pantiem, ir pastāvīgi, nepārtraukti un piemērojami bez pārtraukuma tādā ziņā, ka tie rodas automātiski, tiklīdz ir izpildīti šo pantu nosacījumi [37]. Kā esmu norādījis iepriekš, atgriešanas procedūra pati par sevi sākas no atgriešanas lēmuma pieņemšanas.

56. Manuprāt, tas nozīmē, ka administratīvo tiesību aizsardzības līdzekļu sistēma, kurā prasībai par atgriešanas lēmumu nav apturošas iedarbības, bet šāda iedarbība ir tikai par izraidīšanas lēmumu celtajai prasībai, neatbilstu spriedumam *Abdida* [38]. Šajā ziņā jāatgādina – šajā spriedumā Tiesa ir nospriedusi, ka "Direktīvas 2008/115 5. un 13. pants, kas aplūkoti kopā ar Hartas 19. panta 2. punktu un 47. pantu, ir interpretējami tādējādi, ka tie nepieļauj tādus valsts tiesību aktus, kuros nav paredzēts tiesību aizsardzības līdzeklis ar apturošu iedarbību, kas var tikt izmantots pret *atgriešanas lēmumu*, kura *izpilde* attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam var radīt būtisku viņa veselības stāvokļa smagas un neatgriezeniskas pasliktināšanās risku" [39]. Pretēji tam, ko savos apsvērumos norādījusi Beļģijas valdība, no šīs skaidri formulētās rindkopas spriedumā *Abdida* [40] nekādā gadījumā nevar secināt, ka Tiesa atsaucas tikai uz lēmumu par izraidīšanu.

37 Skat. manus secinājumus lietā JZ (Cietumsods ieceļošanas aizlieguma gadījumā) (C-806/18, EU:C:2020:307, 26. punkts).

38 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

39 Skat. spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 53. punkts un rezolutīvā daļa). Mans izcēlums.

40 Spriedums, 2014. gada 18. decembris (C-562/13, EU:C:2014:2453).

57. Attiecībā uz apturošas iedarbības nosacījumiem jāatgādina, ka Tiesa spriedumā *Gnandi*[41] ir nospriedusi, ka "pret atgriešanas lēmumu Direktīvas 2008/115 6. panta izpratnē vērstajai pārsūdzībai, lai attiecībā uz attiecīgo trešās valsts valstspiederīgo tiktu ievērotas no neizraidīšanas principa un Hartas 47. panta izrietošās prasības, ir jābūt *ipso jure apturošai iedarbībai*, jo šī lēmuma dēļ šis valstspiederīgais var tikt pakļauts reālam tādas izturēšanās riskam, kas ir pretrunā Hartas 18. pantam, to aplūkojot kopsakarā ar Ženēvas konvencijas [par bēgļa statusu, kas parakstīta Ženēvā 1951. gada 28. jūlijā[42] un kas papildināta ar Ņujorkā 1967. gada 31. janvārī noslēgto Protokolu par bēgļa statusu, kurš savukārt stājies spēkā 1967. gada 4. oktobrī,] 33. pantu, vai Hartas 19. panta 2. punktam pretējas izturēšanās riskam"[43].

58. Tāda situācija, kāda ir pamatlietā, ir aplūkojama tādā pašā veidā.

59. Katrā ziņā dalībvalstij, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu, ir jāspēj paredzēt, ka tiesa, veicot vispārīgu pārbaudi, *prima facie* izvērtē administratīvajā sūdzībā izvirzīto argumentu pamatotību. Tomēr šāds vērtējums ir jāveic *ex post*, lai neliegtu iespēju rasties apturošai iedarbībai.

Secinājumi

60. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *cour du travail de Liège* (Beļģija) prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, noteikumi, it īpaši tās 5. un 13. pants un 14. panta 1. punkta b) apakšpunkts, nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru sociālais pabalsts, ko saņem trešās valsts valstspiederīgais, attiecībā uz kuru ir pieņemts lēmums par atgriešanu, par kuru viņš ir cēlis prasību, un kurš ir saslimis ar smagu slimību, aprobežojas tikai ar neatliekamo medicīnisko palīdzību, ja, pirmkārt, šī palīdzība nenodrošina viņa pamatvajadzības, garantējot, ka faktiski var tikt nodrošināta neatliekamā veselības aprūpe un slimības primārā ārstēšana, un, otrkārt, šim valstspiederīgajam pašam nav līdzekļu šo vajadzību apmierināšanai.

41 Spriedums, 2018. gada 19. jūnijs (C-181/16, EU:C:2018:465).

42 *Recueil des traités des Nations unies*, 189. sēj., 150. lpp., Nr. 2545 (1954).

43 Skat. spriedumu, 2018. gada 19. jūnijs, *Gnandi* (C-181/16, EU:C:2018:465, 56. punkts). Mans izcēlums.